

کرد و این بازارها به آرامشی نسبی دست یافتند. با این حال، عواملی همچون وجود تحریم‌های شدید اقتصادی، محدودیت‌های مربوط به نقل و انتقال ارز و نااطمینانی در کشور، لزوم دقت در اتخاذ سیاست‌های ارزی و اعمال کنترل بهتر بر تحولات بازار ارز را دو چندان نمود. به دنبال افزایش شدید شکاف نرخ ارزی در بازارهای غیر رسمی و بین‌بانکی در سال ۱۳۹۱، بانک مرکزی در تیر ماه ۱۳۹۲ نرخ برابری اسعار عمده با ریال در بازار بین‌بانکی را تا حدود ۲ برابر افزایش داد. بدین ترتیب، دلار مرجع پس از ۱۶ ماه ثبات در نرخ ۱۲۲۶۰ ریال به ازای هر دلار، از نظام ارزی کشور کاملاً حذف و نرخ روز بانک مرکزی جایگزین آن گردید.

۱۴-۱- بازار بین‌المللی اسعار عمده

در سال ۱۳۹۲، رابطه برابری اسعار عمده تحت تاثیر وضعیت اقتصادی حوزه‌های انتشاردهنده اسعار پس از بحران گسترده مالی، رشد تولید ناخالص داخلی کشورهای صنعتی و انتظار فعالان اقتصادی از تصمیم مقامات پولی کشورهای حوزه انتشاردهنده اسعار عمده در خصوص نرخ بهره کلیدی و نرخ سود سپرده‌ها قرار گرفت.

(درصد) جدول ۱۴-۱- نرخ بهره کلیدی کشورهای عمده صنعتی

تغییرات (واحد درصد)	پایان سال		
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
آمریکا	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۵
حوزه یورو	-۰/۵۰	۰/۲۵	۱/۰۰
بریتانیا	۰/۰۰	۰/۵۰	۰/۵۰
ژاپن	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
سوئیس	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰

www.Tradingeconomics.com

در سال ۱۳۹۲، اقتصاد اروپا همچنان درگیر بحران بدهی‌ها بود. تسری رکود در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و کاهش رشد اقتصادی در کشورهای حوزه یورو نهایتاً موجب شد تا بانک مرکزی اروپا نرخ بهره حوزه یورو را در دو مرحله طی این سال کاهش دهد که این امر کشورهای حوزه یورو را وارد دوره ترمیم کرد. در اواسط سال ۱۳۹۲، به دنبال تصمیم بانک مرکزی آمریکا بر اعمال محدودیت در اجرای سیاست انبساطی پولی که در نتیجه شرایط نابسامان اقتصادی و بازار کار این کشور آغاز شده بود، بهای طلا در بازارهای جهانی روندی کاهشی به خود گرفت.

قیمت طلا در بازار جهانی در سال ۱۳۹۲ روندی نزولی داشت. روند کاهشی بهای طلا به دلیل بهبود شرایط اقتصاد جهان، کاهش انتظارات تورمی و عملکرد خوب بازارهای مالی آغاز شد. روند کاهشی قیمت طلا در کنار افزایش احتمال توقف سیاست محرک اقتصادی فدرال رزرو در شهریور ماه تقویت شد و نهایتاً با اعمال محدودیت در سیاست‌های انبساطی آمریکا (کاهش تدریجی خرید اوراق قرضه)، بهای طلا در دی ماه به پایین‌ترین میزان طی سه سال گذشته رسید. با این حال در ماه‌های پایانی سال، در پی بحران سیاسی اوکراین و وضعیت نابسامان اقتصاد چین، ارزش طلا دوباره تقویت شد و بهای طلا روندی صعودی در پیش گرفت.

در سال ۱۳۹۲، با تغییر فضای سیاسی کشور و توافق ژنو بین کشورهای ایران و گروه ۱+۵، التهاب بازارهای طلا و ارز فروکش

سیاست‌های انبساطی آمریکا (کاهش تدریجی خرید اوراق قرضه)، بهای طلا در دی ماه به پایین‌ترین میزان طی سه سال گذشته رسید. با این حال در ماه‌های پایانی سال ۱۳۹۲، بهای طلا در پی بحران سیاسی اوکراین تا حدودی افزایش یافت. نهایتاً متوسط قیمت هر اونس طلا در سال ۱۳۹۲ در بازار لندن با کاهش ۱۹/۴ درصدی در مقایسه با سال قبل به حدود ۱۳۳۴/۶ دلار رسید.

جدول ۱۴-۳- متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار فلزات گرانبهای لندن (دلار)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
اونس طلا	۱۳۳۴/۶	۱۶۵۵/۷	۱۶۳۹/۹
	۱/۰		-۱۹/۴

ماخذ: پایگاه اطلاع‌رسانی Kitco.com

۱۴-۳- بررسی تحولات بازار ارز کشور

۱۴-۳-۱- رابطه برابری ریال با اسعار عمده

در سال ۱۳۹۲، نرخ برابری اسعار عمده با ریال در بازار کشور متأثر از تحولات بازارهای بین‌المللی ارز و محدودیت‌های خارجی تحمیل شده بر کشور بود. در این سال هم‌زمان با تضعیف ارزش دلار در بازار جهانی در مقابل بیشتر اسعار عمده، ارزش اسمی ریال نیز در برابر همه اسعار کاهش یافت. در این سال متوسط نرخ یورو در برابر ریال در بازار بین‌بانکی ارز با ۸۰/۶ درصد تغییر، بیشترین افزایش و یک‌صد یین با ۴۲/۴ درصد تغییر، کمترین افزایش را داشتند. با شروع عرضه ارز در مرکز مبادلات ارزی در سال ۱۳۹۱، نظام ارزی کشور به نظام چندگانه نرخ ارز تغییر یافت. با توجه به شکاف نرخ ارز در بازار غیر رسمی از بازار بین‌بانکی، بانک مرکزی در دوازدهم تیر ماه ۱۳۹۲ نرخ دلار مرجع را به سطح نرخ مبادله‌ای (حدود ۲۴۷۹۰ ریال) افزایش داد و نرخ ۱۲۲۶۰ ریال برای هر دلار از نظام ارزی کشور کاملاً حذف شد و این امر موجب افزایش متوسط نرخ برابری اسعار در برابر ریال در بازار بین‌بانکی در سال ۱۳۹۲ در مقایسه با سال پیش از آن شد.

در سال مورد بررسی، آمریکا و اغلب کشورهای صنعتی به استثنای حوزه یورو، نرخ بهره کلیدی خود را در سطح قبلی ثابت نگه داشتند. عملکرد اقتصادی ضعیف حوزه یورو و تشدید بحران مالی اروپا، افزایش بیکاری در یونان و ادامه رکود اقتصادی موجب شد تا بانک مرکزی اروپا در اردیبهشت ماه ۱۳۹۲ به منظور کمک به افزایش رشد و رونق اقتصادی نرخ بهره را به ۰/۵ درصد کاهش دهد. با تسری رکود به کشورهای عضو اتحادیه اروپا، فرانسه نیز وارد رکود شد. کاهش رشد اقتصادی آلمان به همراه کاهش تولید ناخالص داخلی ایتالیا باعث شد تا بانک مرکزی اروپا نرخ بهره را در آبان ماه (برای دومین بار در سال ۱۳۹۲) به ۰/۲۵ درصد کاهش دهد. در سال ۱۳۹۲، متوسط نرخ برابری هر دلار آمریکا در مقابل یورو، پوند، یک‌صد یین ژاپن و فرانک سوئیس به ترتیب معادل ۰/۷۵، ۰/۶۳، ۱/۰۰ و ۰/۹۲ بود. مقایسه نرخ‌های مزبور با ارقام سال ۱۳۹۱ نشان‌دهنده تقویت دلار در برابر یک‌صد یین و تضعیف آن در مقابل سایر ارزهای عمده است که در نتیجه ادامه سیاست تسهیل مقداری^(۱) توسط فدرال رزرو می‌باشد.

جدول ۱۴-۲- متوسط نرخ برابری هر دلار آمریکا با ارزهای عمده در بازار لندن

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
یورو	۰/۷۵	۰/۷۸	۰/۷۳
پوند بریتانیا	۰/۶۳	۰/۶۳	۰/۶۳
یک‌صد یین ژاپن	۱/۰۰	۰/۸۳	۰/۷۹
فرانک سوئیس	۰/۹۲	۰/۹۴	۰/۸۸

www.Bankofengland.co.uk

۱۴-۲- قیمت طلا در بازارهای بین‌المللی

قیمت جهانی فلزات گرانبها مانند طلا تحت تاثیر تحولات اقتصادی جهان می‌باشد. از آبان ماه ۱۳۹۱، بهای طلا روند کاهشی را آغاز کرد. تشدید گمانه‌زنی‌ها در خصوص احتمال توقف برنامه محرک پولی فدرال رزرو، در شهریور ماه ۱۳۹۲ این روند را تقویت کرد و نهایتاً با اعمال محدودیت در

۱- Quantitative Easing

جدول ۱۴-۴- نرخ ارزهای عمده در بازار رسمی ارز (بین بانکی اصلی)

(ریال - درصد)

	۱۳۹۲		۱۳۹۱		۱۳۹۰		
	متوسط سالانه درصد تغییر	متوسط سالانه ضریب تغییرات	متوسط سالانه ضریب تغییرات	متوسط سالانه ضریب تغییرات	متوسط سالانه ضریب تغییرات	متوسط سالانه ضریب تغییرات	
۷۲/۴	۲۶/۷۵	۲۱۲۵۳	۰/۰۰	۱۲۲۶۰	۵/۴۶	۱۰۹۶۲	دلار آمریکا
۸۰/۶	۲۷/۸۹	۲۸۵۵۲	۲/۷۴	۱۵۸۰۹	۴/۲۵	۱۵۱۲۰	یورو
۷۴/۶	۲۸/۳۳	۳۳۸۸۵	۱/۹۸	۱۹۴۰۵	۴/۹۱	۱۷۵۰۲	پوند بریتانیا
۴۲/۴	۲۶/۱۴	۲۱۲۱۳	۵/۹۲	۱۴۸۹۳	۶/۱۸	۱۳۸۹۸	یکصد ین ژاپن
۷۷/۷	۲۷/۹۳	۲۳۲۲۵	۲/۲۷	۱۳۰۶۷	۶/۱۷	۱۲۴۵۱	فرانک سوئیس

جدول ۱۴-۵- نرخ ارزهای عمده در بازار غیر رسمی

(ریال - درصد)

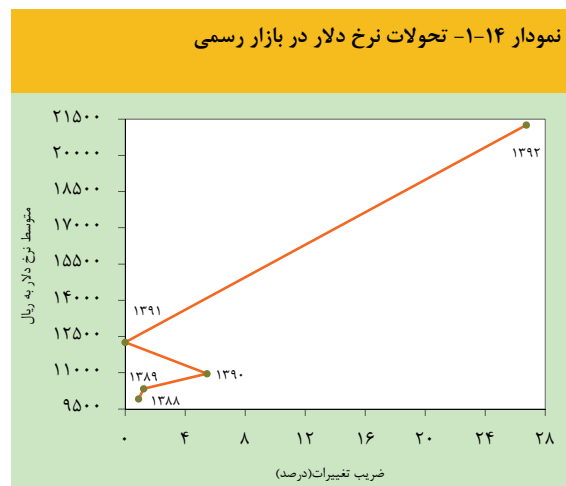
	۱۳۹۲		۱۳۹۱		۱۳۹۰		
	متوسط سالانه درصد تغییر	متوسط سالانه ضریب تغییرات	متوسط سالانه ضریب تغییرات	متوسط سالانه ضریب تغییرات	متوسط سالانه ضریب تغییرات	متوسط سالانه ضریب تغییرات	
۲۲/۲	۷/۳۷	۳۱۸۳۹	۲۸/۴۴	۲۶۰۵۹	۲۰/۰۰	۱۳۵۶۸	دلار آمریکا
۲۵/۶	۵/۷۲	۴۲۶۳۷	۳۰/۰۳	۳۳۹۶۰	۱۶/۳۴	۱۸۶۷۹	یورو
۲۱/۴	۴/۹۳	۵۰۳۸۰	۲۸/۰۳	۴۱۴۹۹	۱۸/۰۳	۲۱۸۸۹	پوند بریتانیا
۳/۴	۸/۳۱	۳۱۹۴۵	۲۳/۹۳	۳۰۹۰۹	۱۹/۸۱	۱۷۰۵۳	یکصد ین ژاپن
۲۴/۶	۵/۴۲	۳۴۶۶۶	۲۸/۹۰	۲۷۸۲۹	۱۳/۹۲	۱۵۰۸۳	فرانک سوئیس

اسعار عمده در برابر ریال را در دست گرفته و با جلوگیری از تضعیف شدید ریال در برابر سایر اسعار عمده، آرامش را در بازار غیر رسمی برقرار کند. متوسط نرخ برابری ریال در مقایسه با اسعار عمده در بازار غیر رسمی نشان می‌دهد که یورو و یکصد ین ژاپن به ترتیب بیشترین و کمترین افزایش را در سال ۱۳۹۲ در مقایسه با سال قبل از آن داشتند.

مقایسه ضریب تغییرات^(۱) نرخ ارزها در بازار بین بانکی

نشان می‌دهد که نرخ برابری اسعار عمده در این بازار در سال ۱۳۹۲ نسبت به سال ۱۳۹۱ نوسان بیشتری داشت. نرخ برابری پوند و فرانک در برابر ریال در سال مورد بررسی به ترتیب بیشترین ضریب تغییرات را داشتند که نشان‌دهنده نوسان بیشتر نرخ آنها می‌باشد.

نمودار ۱۴-۱- تحولات نرخ دلار در بازار رسمی

علی‌رغم تشدید تحریم بخش نفت و کاهش درآمدهای

ارزی قابل تصرف و افزایش محدودیت نقل و انتقال ارز در سال ۱۳۹۲، تغییر فضای سیاسی کشور در نتیجه انتخابات ریاست جمهوری و به دنبال آن توافق ژنو میان کشورهای ایران و گروه ۱+۵ موجبات برقراری آرامش نسبی در کشور را فراهم کرد. همچنین، فضای مثبت و انتظارات خوش‌بینانه در بازار غیر رسمی موجب شد تا بانک مرکزی بتواند کنترل و مدیریت نرخ برابری

۱- انحراف معیار تقسیم بر میانگین ضرب در ۱۰۰

۱۴-۳-۲- معاملات بازار بین بانکی ارز

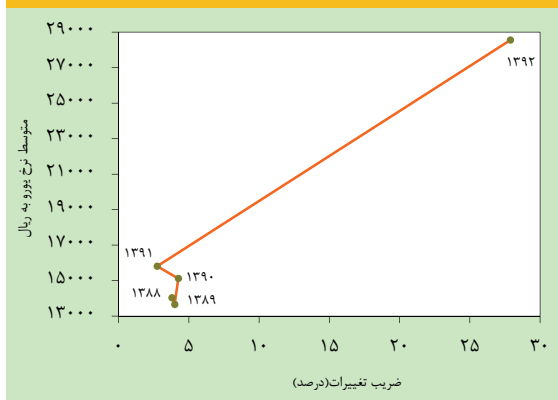
در سال ۱۳۹۲، معادل ۱۹۵۳۹ میلیون دلار ارز (شامل دلار، یورو، ین، پوند و سایر ارزها) در بازار بین بانکی معامله شد که نسبت به سال قبل (۳۷۷۰۲ میلیون دلار) حدود ۴۸/۲ درصد کاهش داشت. با تعطیلی معاملات در بازار فرعی، کلیه معاملات در بازار اصلی ارز انجام گرفت. با ممنوع شدن ثبت سفارش به درهم امارات در بهمن ماه ۱۳۹۰، سهم این ارز از مبادلات بازار بین بانکی در سالهای ۹۲-۱۳۹۱ به شدت کاهش یافت و سهم یورو به عنوان جایگزین اصلی درهم و دلار در مبادلات ارزی بازار بین بانکی در سال ۱۳۹۲ به ۵۶/۱ درصد افزایش یافت. در سال ۱۳۹۲، یورو بیشترین سهم را در مبادلات بازار بین بانکی به خود اختصاص داد؛ سهم این ارز در مقایسه با سال ۱۳۹۱ با افزایشی معادل ۵/۶ واحد درصد روبه‌رو شد. در این سال دلار از معاملات بازار بین بانکی ارز حذف شد. با نگاهی اجمالی به فروش ماهانه ارز در سال ۱۳۹۲ می‌توان دریافت که سهم سایر ارزها (عمدتاً روپیه هند) از فروش ارز بانک مرکزی در بازار بین بانکی افزایش یافته است. همچنین، از ابتدا تا پایان روز یازدهم تیر ماه ۱۳۹۲ مبلغ ۶۴۴۳ میلیون دلار ارز نیز از طریق مرکز مبادلات ارزی (با نرخ مبادله‌ای) در اختیار متقاضیان قرار گرفت.

(میلیون دلار) جدول ۱۴-۷- خلاصه معاملات بازار بین بانکی ارز(۱)

	سال		درصد تغییر	
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱
بازار اصلی	۴۲۴۱۲	۳۷۷۰۲	۱۹۵۳۹	-۱۱/۱
سهم(درصد)	۵۴/۹	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۴۸/۲
بازار فرعی	۳۴۸۱۵	۰	۰	-۱۰۰/۰
سهم(درصد)	۴۵/۱	۰/۰	۰/۰	-
جمع کل	۷۷۲۲۷	۳۷۷۰۲	۱۹۵۳۹	-۵۱/۲

۱- شامل ارزهای معامله شده با نرخ مرجع و نرخ روز بانک مرکزی می‌باشد.

نمودار ۱۴-۲- تحولات نرخ یورو در بازار رسمی

ضرب تغییرات نرخ ارزها در بازار غیر رسمی نیز نشان می‌دهد که رابطه برابری تمامی اسعار عمده با ریال در سال ۱۳۹۲ نسبت به سال قبل نوسان کمتری داشته است که نشان‌دهنده برقراری ثبات بیشتر نرخ اسعار در این بازار می‌باشد. در این بازار نرخ یک‌صد ین، دلار و یورو به ترتیب بیشترین ضرب تغییرات را داشتند و پوند با کمترین نوسان، باثبات‌ترین ارز این بازار بود.

در سال ۱۳۹۲، شکاف نسبی^(۱) متوسط نرخ دلار و یورو در دو بازار بین بانکی و غیر رسمی کاهش چشمگیری داشت. کاهش این شکاف، نشان‌دهنده همگرایی بیشتر دو بازار برای نرخ دلار و یورو می‌باشد. کاهش شکاف نسبی به دنبال برقراری آرامش در فضای سیاسی و در نتیجه تثبیت نسبی نرخ ارزها در بازار آزاد و اقدام بانک مرکزی در جهت افزایش قابل توجه نرخ ارزها در بازار بین بانکی بود.

جدول ۱۴-۶- شکاف نسبی نرخ دلار و یورو در بازار غیر رسمی از رسمی (درصد)

تغییرات	سال		
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
دلار آمریکا	۴۹/۸۱	۱۱۲/۵۵	۲۳/۷۷
یورو	۴۹/۳۳	۱۱۴/۸۲	۲۳/۵۴

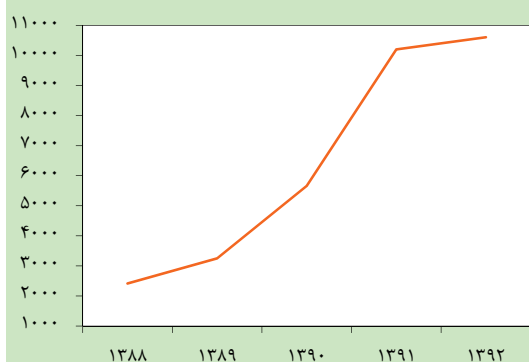
۱- نسبت تفاضل متوسط نرخ دلار و یورو در دو بازار به متوسط نرخ این اسعار در بازار رسمی ضرب در ۱۰۰

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۲

جدول ۱۴-۹- قیمت قطعات مختلف سکه بهار آزادی (هزار ریال)

درصد تغییر	میانگین سال		
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
ربع سکه	۲۲/۲	۸۴/۹	۳۳۸۶
نیم سکه	۷/۵	۸۴/۹	۵۵۰۹
سکه تمام بهار آزادی	۳/۱	۷۲/۷	۱۰۱۴۸
سکه تمام طرح جدید	۴/۰	۸۰/۲	۱۰۲۰۰

نمودار ۱۴-۳- قیمت سکه تمام طرح جدید (هزار ریال)

جدول ۱۴-۸- مبادلات بازار بین بانکی به تفکیک ارز (میلیون دلار)

سهم (درصد)	سال		
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
دلار آمریکا	۰/۰	۱۱/۷	۲
یورو	۵۶/۱	۵۰/۵	۱۰۹۶۶
درهم امارات	۰/۵	۴/۲	۱۰۰
سایر	۴۳/۴	۳۳/۶	۸۴۷۲
جمع	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۹۵۳۹

۱۴-۴- قیمت سکه‌های طلا در بازار داخلی

در سال ۱۳۹۲، قیمت طلا در بازار داخلی تحت تاثیر قیمت جهانی طلا، تورم داخلی، نرخ ارز و نرخ بازدهی سایر دارایی‌ها افزایش یافت. در سال مزبور، ربع سکه و نیم سکه به ترتیب با ۲۲/۲ و ۷/۵ درصد تغییر، بیشترین افزایش و سکه تمام بهار آزادی با ۳/۱ درصد تغییر، کمترین افزایش قیمت را داشتند.